

Vabariigi Valitsuse korralduse „Kaitseliidu kaasamine turvalisuse tagamise Saaremaa ja Muhu valla territooriumil“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse korraldus „Kaitseliidu kaasamine turvalisuse tagamise Saaremaa ja Muhu valla territooriumil“ (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse hädaolukorra seaduse (edaspidi *HoS*) § 34 lõike 3 alusel ja tulenevalt Vabariigi Valitsuse 12. märtsi 2020. a korraldusega nr 76 „Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil“ kehtestatud eriolukorrast.

Käesoleva korralduse eesmärk on kaasata Kaitseliidu tegevliikmeid ja Kaitseliidus sõjaväelise auastmega rahuaja ametikohal olevaid tegevväelasi (edaspidi *Kaitseliidu liige*) turvalisuse tagamise raames Vabariigi Valitsuse ja eriolukorra juhi kehtestatud viibimiskeeldude ja muude liikumisvabaduse piirangute jõustamisse Saaremaa valla ja Muhu valla territooriumil.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna õigusnõunik Henry Timberg (612 5099; Henry.timberg@siseministeerium.ee).

2. Eelnõu eesmärk

HoS § 34 lõige 6 lubab kaasata Kaitseliitu seaduses nimetatud ülesannete täitmiseks üksnes juhul, kui asjaomane asutus ei saa õigel ajal või üldse mitte seda ülesannet täita ja puuduvad muud vahendid ülesande täitmiseks. Siseminister teeb Vabariigi Valitsusele ettepaneku Kaitseliidu kaasamiseks, kuna eriolukorra raames Vabariigi Valitsuse ja eriolukorra juhi kehtestatud liikumisvabaduse piirangute tagamine Saaremaa valla ja Muhu valla territooriumil eeldab täiendavat isikukoosseisu. Siseministeeriumil ja tema valitsemisala asutustel ei jätku inimesi ja vahendeid kõigi oluliste ülesannete täitmiseks. Seoses eriolukorraga on juba turvalisuse tagamise kaasatud vastavalt vajadusele ja võimalustele teised ametiasutused ning vabatahtlikud (nt abipolitseinikud).

Kaitseliidu liikmete kaasamiseks annab õiguse § 34 lõike 1 punkt 2, mille kohaselt võib Kaitseväge ja Kaitseliitu kaasata liikluse korraldamisse eriolukorra ajal ja turvalisuse tagamise eriolukorra piirkonnas. Eriolukorra piirkonnaks on Vabariigi Valitsuse 12. märtsi 2020. a korralduse nr 76 „Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil“ kohaselt Eesti Vabariigi haldusterritoorium.

Vabariigi Valitsus on 14. märtsil 2020. a võtnud vastu korralduse nr 30 „Eriolukorra juhi korraldus Saaremaa, Hiiumaa, Vormsi, Ruhnu, Kihnu ja Muhu valla ning Manija saare territooriumil liikumisvabaduse piirangute kehtestamise kohta“, millega piiras seoses COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse pandeemilise levikuga maailmas, viiruse Eesti-sisese leviku tuvastamisega ja laienemise suure tõenäosusega ja sellest tingitud massilise nakatumise ohuga ajutiselt Saaremaa valla ja Muhu valla territooriumile sisenemise ja sealt väljumise. Samuti on kehtestatud mitmeid teisi liikumisvabaduse piiranguid kogu Eesti Vabariigi haldusterritooriumi piires eeltoodud eesmärgi saavutamiseks. Saaremaa valla ja Muhu valla

territooriumil on COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse levik kiirenenud, millest tulenevalt on vajalik suurendada seal piirangute tagamiseks isikukoosseisu.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

HoS § 34 lõige 7 sätestab, mis informatsioon tuleb Vabariigi Valitsuse korralduses välja tuua. Lähtuvalt sellest on koostatud ka eelnõu.

Eelnõu punktiga 1 sätestatakse, et kokkuleppel Kaitseministeeriumi ja Kaitseliiduga ja Vabariigi Presidendi nõusolekul kaasatakse ühes ööpäevas kuni 40 Kaitseliidu liiget. Vabariigi Valitsuse kehtestatud piirarv näitab, et korraga ei või samaaegselt olla teenistuskohustuste täitmisel rohkem Kaitseliidu liikmeid kui 40. Selle piirarvuga tuleb arvestada ka isikute vahetamisel. Kaitseliidu liikmete kaasamise eesmärk on turvalisuse huvides rahva tervist ohustada võiva olukorra ennetamiseks või lahendamiseks tagada liikumisvabaduse piiranguid. Kuna Kaitseliidu liikmete (välja arvatud tegevväelased) osalemine kaasamisel Kaitseliidu koosseisus on vabatahtlik võib kaasamisega seotud olla rohkem kui 40 Kaitseliidu tegevliiget.

HoS § 35 lõige 4 annab Kaitseliidu tegevliikmele õiguse ülesande täitmisel, mille täitmisesse ta kaasatud on, kohaldada vahetut sundi KorS-is sätestatud alustel ja korras.

Eelnõu punktis 2 tuuakse nimetatud õigus õigusselguse tagamiseks uuesti välja. Kaitseliidu liikmetele teeb Politsei- ja Piirivalveamet instruktööri ja lühikese koolituse ning koostatakse sunni rakendamise juhised, arvestades Politsei- ja Piirivalveameti õigusi. Kaitseliidu liikmel on ülesande täitmise kaasamisel õigus kohaldada vahetut sundi (füüsilise jõu, erivahendi või relva kasutamine) vaid KorS-i 5. peatükis ettenähtud alustel ja korras. Neil on õigus kohaldada sundi ja valida sunni rakendamise vahend lähtudes konkreetsest ohust ja selle ulatusest, proportsionaalsuse põhimõtetest, vaid situatsioonides kui ohuolukorda ei ole võimalik muul moel lahendada või korrarikkumist ei ole võimalik peatada muu vahendiga. Vahetu sunni kohaldajana on Kaitseliidu liikmel sarnaselt politseiametnikule õigus hinnata olukorda iseseisvalt ja võtta vastu otsus olemasoleva info põhjal, arvestades sellega, et ta vastutab reeglite eiramisel seaduses sätestatud korras (nt võimuliialdus).

Kaasatud Kaitseliidu liige peab järgima sunni kohaldamisel proportsionaalsuse põhimõtet ehk arvestama sellega, et kohaldatav meede on vajalik, sobiv ja mõõdukas. Tal on kohustus kasutada sunni rakendamisel vähimat vajalikku jõudu ja vahendit ning vaid nii kaua kui on saavutatud soovitud eesmärk (nt korrarikkumine on lõpetatud). Vigastuse korral tuleb anda või tagada vigastatule esmaabi.

Samuti peab kaasatud Kaitseliidu liige kordama enne vahetu sunni kohaldamist politseiametniku korraldust, ohuolukorra lõpetamise või korrarikkumise lõpetamiseks ja hoiatama isikut, kelle suhtes ta kavatses vahetut sundi kohaldada. Hoiatamisest võib loobuda, kui hoiatamine ei ole juhtumi asjaoludest tulenevalt võimalik ja ohus on elu. Kinnipidamine ja vahetu sunni rakendamine tuleb seaduses sätestatud korras protokollida.

Eelnõu punktiga 3 kehtestatakse territoorium, kus Kaitseliit oma ülesandeid täidab. Kuna eriolukord kehtib Eestis tervikuna, nähakse ette, et ka Kaitseliidu liikmed kaasatakse Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri tööpiirkonnas.

Eelnõu punktiga 4 sätestatakse ametiisik, kellele ülesande kaasatud Kaitseliidu liikmete ülem või ülemad allutatakse. Kaitseliidu liikmete ülem või ülemad allutatakse kuni eriolukorra lõppemiseni Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri prefektile.

HoS § 34 lg 7 punkti 6 alusel võib valitsuse korralduses märkida vajaduse korral muud tingimused. **Eelnõu punkti 5** kohaselt võib Kaitseliit punktis 1 nimetatud ülesande täitmise eest maksta Kaitseliidu koosseisus kaasatud tegevliikmele tema kirjaliku taotluse alusel ja struktuuriüksuse juhi nõusolekul tööandja antud tasustamata puhkuse päevade eest hüvitist kuni 30 kalendripäeva ulatuses Kaitseliidu seaduse § 57 lõigetes 4 ja 5 sätestatud suuruses ja korras. Eelnõuga luuakse alused Kaitseliidu tegevliikmetele hüvitise maksmiseks Kaitseliidu poolt, kui tööandja on isikule võimaldanud tasustamata puhkuse eelnõus sätestatud perioodil. Kaitseliidus sõjaväelise auastmega ametikohal olev tegevväelane saab palka ja talle tegevliikmele ettenähtud hüvitust ei maksta.

Kaitseliidu tegevliikmed kannavad ülesande täitmisel Kaitseväge vormiriietust koos ohutusvestiga, millel on hästi nähtav tähistus „KORRAKAITSE”. Ülesannete täitmiseks kasutatav Kaitseliidu sõiduk peab olema tähistatud sildi või kleebisega „KORRAKAITSE”. Vastavalt siseministri 11.01.2016. a määruse nr 3 „Avaliku korra kaitstes osaleva kaitseväelase ja Kaitseliidu tegevliikme ohutusvesti ning kasutatava Kaitseväge ja Kaitseliidu sõiduki tähistuse kirjeldus, kasutamise nõuded ning vormiriietuse ja ohutusvesti kandmise ja sõiduki tähistamise erandid“ §-le 3, võib eelnõu punktis 5 nimetatud isik vabastada kirjaliku korraldusega ülesande täitmisel osaleva Kaitseliidu tegevliikme vormiriietuse ja ohutusvesti kandmise kohustusest ning luua sõiduki tähistamisel erandeid, kui see on vajalik kaasatud isiku ohutuse tagamiseks.

Eelnõu punktiga 6 sätestatakse, et käesolev korraldus jõustub 30.märtsil 2020. aastal. Punktiga 7 täpsustatakse, et korraldus kehtib kuni Kaitseliidu kaasamise vajaduse äralangemiseni, kuid mitte kauem kui eriolukorra lõppemiseni.

4. Korralduse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja korralduse rakendamise eeldatavad tulud

Kaitseliidu avaliku korra kaitmesse eriolukorra ajal kaasamisega seotud Kaitseliidu kulu kaetakse Vabariigi Valitsuse reservist Siseministeeriumi ettepanekul.

Korralduse rakendamisega ei kaasne tulu.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Vastavalt HoS § 34 lõigetele 3 ja 4 esitatakse korralduse eelnõu ja seletuskiri Kaitseväge ja Kaitseliidu kaasamiseks kaitseministrile kooskõlastamiseks ja nõusoleku saamiseks Vabariigi Presidendile.